

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/230103,Wizyta-dr-hab-Karola-Polejowskiego-zastepcy-prezesa-Instytutu-Pamieci-Narodowej-.html>
27.02.2026, 02:01

[Następny](#)

[Powrót](#)

Wizyta dr. hab. Karola Polejowskiego, zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w Nowym Jorku

22 września 2025 roku dr hab. Karol Polejowski, zastępca prezesa IPN, spotkał się z przedstawicielami Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce oraz Instytutu Józefa Piłsudskiego.

22.09.2025

[Instytut Józefa Piłsudskiego NKWD Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce SWAP](#)

22 września 2025 r., podczas drugiego dnia wizyty w Stanach Zjednoczonych, zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr hab. Karol Polejowski złożył wieniec pod Pomnikiem Katyńskim w Jersey City. Monument autorstwa polskiego rzeźbiarza [Andrzeja Pityńskiego](#) upamiętnia ofiary Zbrodni Katyńskiej, dokonanej w 1940 roku przez NKWD na polskich jeńcach wojennych.

Zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski zaznaczył, że pamięć o Katyniu jest kamieniem węgielnym naszej współczesnej świadomości, a wolna Polska musi rozwijać się w oparciu o katyńską prawdę.

- Prawda o naszej historii buduje naszą tożsamość. To także budowanie przyszłości narodowej, bo prawda i pamięć są najważniejsze. A naród polski pamiętając, będzie trwał. To jest coś, co dla Instytutu Pamięci Narodowej stanowi całą istotę jego działalności

- dodał.

Ważnym elementem wizyty w Nowym Jorku było spotkanie w siedzibie Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce. Wizyta była okazją do rozmów o pielęgnowaniu pamięci historycznej. W spotkaniu uczestniczyła m.in. Anna Maria Anders, córka gen. Władysława Andersa.

Wizyta dr. hab. Karola Polejowskiego, zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w Nowym Jorku - 22 września 2025.
Fot. Sławek Kasper (IPN)

Wizyta dr. hab. Karola Polejowskiego, zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w Nowym Jorku - 22 września 2025.
Fot. Sławek Kasper (IPN)

Wizyta dr. hab. Karola Polejowskiego, zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w Nowym Jorku - 22 września 2025.
Fot. Sławek Kasper (IPN)

Wizyta dr. hab. Karola Polejowskiego, zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w Nowym Jorku. Na zdj. zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski i Anna Maria Anders - 22 września 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Dr hab. Karol Polejowski odwiedził również nowojorski Instytut Józefa Piłsudskiego na Greenpoincie. Spotkał się tam z Iwoną Korgą, prezesem i dyrektorem wykonawczym Instytutu. Rozmowa dotyczyła bieżącej działalności obu instytucji oraz wspólnych działań na rzecz

popularyzowania polskiej historii za granicą. Zastępcy prezesa IPN towarzyszył dr Mateusz Marek, zastępca dyrektora Biura Współpracy Międzynarodowej IPN.

Wizyta dr. hab. Karola Polejowskiego, zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w Nowym Jorku. Na zdj. od lewej: zastępca dyrektora BWM IPN dr Mateusz Marek, zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski i prezes i dyrektor wykonawczy Instytutu Józefa Piłsudskiego na Greenpoincie Iwona Korga - 22 września 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Wizyta dr. hab. Karola Polejowskiego, zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w Nowym Jorku - 22 września 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Wizyta dr. hab. Karola Polejowskiego, zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w Nowym Jorku - 22 września 2025.
Fot. Sławek Kasper (IPN)

Wizyta dr. hab. Karola Polejowskiego, zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w Nowym Jorku - 22 września 2025.
Fot. Sławek Kasper (IPN)

* * *

Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (SWAP) jest najstarszą polską organizacją

kombatancką działającą na świecie, istniejącą nieprzerwanie od 1921 roku. Jej geneza wiąże się z ochotniczą służbą przedstawicieli amerykańskiej Polonii w Armii Polskiej we Francji w czasie I wojny światowej. „Błękitna Armia” – nazywana tak od koloru mundurów – powstała w 1917 roku za sprawą gen. Józefa Hallera, a w jej szeregi weszło ok. 20 tys. ochotników z USA i Kanady.

Po zakończeniu działań zbrojnych większość Polaków zza oceanu powróciła do swych rodzinnych domów, gdzie zaczęli tworzyć kluby i związki polskich weteranów. Ich przedstawiciele spotkali się w maju 1921 roku na zjeździe w Cleveland i w następstwie obrad powołali do życia SWAP. Pierwszym prezesem Stowarzyszenia został dr Teofil Starzyński, działacz Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, szef służby medycznej Armii gen. Hallera, a także uczestnik wojny polsko-ukraińskiej o Małopolskę Wschodnią. Ze Stowarzyszeniem współpracowały znane osobistości środowiska emigracyjnego, m.in. światowej sławy pianista, dyplomata i sygnatariusz Traktatu Wersalskiego Ignacy Jan Paderewski.

W początkowym okresie głównym celem działalności SWAP było organizowanie pomocy i opieki dla potrzebujących weteranów walk o niepodległość należących do Stowarzyszenia – byłych polskich żołnierzy, którzy zmagali się z inwalidztwem, chorobami i trudną sytuacją materialną. Stowarzyszenie organizowało zbiórki pieniężne, prowadziło schroniska oraz tworzyło miejsca pracy dla bezrobotnych. W czasie II Wojny Światowej SWAP wspierało Rząd Polski na emigracji w Londynie i podległe mu Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, a po zakończeniu wojny objęło opieką Polaków, którzy zdecydowali się pozostać poza granicami kraju lub z powodów politycznych pozostawieni byli w kraju bez środków do życia. W latach osiemdziesiątych organizowało pomoc finansową dla „Solidarności”.

Po 1989 roku działalność skupiła się na podtrzymywaniu i kultywowaniu tradycji, historii oraz kultury polskiej w USA i Kanadzie, a także upamiętnianiu w Ojczyźnie wkładu, jaki polscy obywatele mieszkający na stałe w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej włożyli w dzieło odzyskania niepodległości ojczystego kraju.

SWAP zajmuje się również działalnością wydawniczą. Organizacyjnie SWAP dzieli się na okręgi i placówki, działające na terenie USA i Kanady. Siedziba główna Stowarzyszenia mieści się w Domu Weterana Polskiego w Nowym Jorku. Tu również znajduje się archiwum SWAP i powstałe w 1996 roku Muzeum Tradycji Oręża Polskiego.

W 2017 roku Instytut Pamięci Narodowej wyróżnił Stowarzyszenie nagrodą [Kustosz Pamięci Narodowej](#).

Dzięki staraniom Instytutu Pamięci Narodowej w 2018 r. do Polski sprowadzono ze Stanów Zjednoczonych Ameryki unikatowy film z 1927 r., zatytułowany „Z wycieczki Stowarzyszenia Weteranów do Polski”. Film jest zapisem odwiedzin Ojczyzny przez kombatanów, ochotników amerykańskiej Polonii do tzw. Błękitnej Armii gen. Józefa Hallera, sformowanej we Francji w 1917 r.

Film, w formie pomieszanych luzem kilkudziesięciu rolek, odnalazł w archiwum Stowarzyszenia Armii Polskiej archiwista SWAP dr Teofil Lachowicz. Taśmy zawierały zapis wycieczki, jaką odbyło 650 byłych członków Armii Błękitnej do Polski w 1927 r.

Na taśmie filmowej 35 mm możemy zobaczyć unikatowe obrazy miast Polski, zarejestrowane zaledwie 9 lat po odzyskaniu niepodległości. Operator kamery uwiecznił m.in. generałów Józefa Hallera i Mariusza Zaruskiego, działaczy Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce

(SWAP), m.in. dr. Teofila Starzyńskiego i Agnieszkę Wisłę, pokazy zręcznościowe żołnierzy 15 Pułku Ułanów i 7 Pułku Strzelców Konnych na Polach Grunwaldzkich w Poznaniu oraz paradę 13 Dywizji Piechoty w Równem na Wołyniu.

Film został wykonany przez anonimowego operatora prawdopodobnie na zlecenie SWAP. Nie znamy daty premiery filmu. Natomiast po odnalezieniu w archiwum SWAP w USA porwanych fragmentów taśmy światłoczułej, po ich połączeniu i przegraniu na nośnik cyfrowy formatu DVD, film ten został pokazany 17 listopada 2011 r. w Konsulacie RP w Nowym Jorku.

Po siedmiu latach oryginalna kopia filmu przyjechała do Polski w ramach umowy podpisanej pomiędzy SWAP a Archiwum IPN. Konserwację i restaurację filmu przeprowadzono w pracowniach Filмотeki Narodowej – Instytutu Audiowizualnego przy współpracy pracowników IPN.

Zobacz fragmenty filmu „Z wycieczki Stowarzyszenia Weteranów do Polski”

Aby zobaczyć odtworzyć włącz JavaScript

Z inicjatywy wybitnych Amerykanów polskiego pochodzenia i emigrantów wojennych z Polski, 4 lipca 1943 r., w Nowym Jorku powstał Instytut Józefa Piłsudskiego. Od dziesięcioleci Instytut służy Polonii amerykańskiej i Polsce. Dzięki codziennej pracy kilku pokoleń zbudowano placówkę, która kultywuje pamięć o polskiej kulturze i historii. Misją Instytutu są działania zgodne z ideami niepodległościowymi Józefa Piłsudskiego.

Instytut powstał z potrzeby krzewienia myśli politycznej patrona, w proteście przeciwko polityce mocarstw i antypiłsudczykowskiemu nastawieniu rządu polskiego w Londynie. Z grona założycieli Instytutu należy wymienić polityków Henryka Floyar-Rajchmana i Franciszka Januszewskiego, publicystę Ignacego Matuszewskiego i autora licznych prac historycznych, Wacława Jędrzejewicza. Placówka nawiązywała do tradycji utworzonego w 1923 r. w Warszawie Instytutu Badania Najnowszej Historii Polski (nazwanego po śmierci Marszałka Piłsudskiego jego imieniem).

Instytut Józefa Piłsudskiego to instytucja archiwalno-naukowa. Swoją pozycję zawdzięcza cennym zbiorom (jest m.in. depozytariuszem tzw. Archiwum Belwederskiego, uratowanego z płonącej stolicy) oraz rozległej działalności publicznej: badaniom naukowym i popularyzowaniu wiedzy o Polsce i jej historii najnowszej. W zbiorach Instytutu znajduje się także wiele rzeźb, wśród których wyróżnia się posąg Józefa Piłsudskiego w brązie autorstwa Stanisława Ostrowskiego (1879–1947) prezentowany na Wystawie Światowej w Nowym Jorku w 1939 r. oraz popiersie Marszałka kute w miedzi, wykonane przez Elwirę Zachert-Mazurczykową. Z zasobu instytutu korzystają naukowcy z USA, Polski i generalnie z całego świata. Ponadto Instytut Piłsudskiego przez dziesięciolecia organizował liczne odczyty i konferencje naukowe, przydzielał stypendia, a także obdarzył nagrodami wyróżniających się autorów publikowanych prac naukowych.

Zadania Instytutu Piłsudskiego zmieniały się wraz z przemianami zachodzącymi w kraju i na wychodźstwie. W związku z działalnością cenzury w kraju i niszczeniem dokumentacji dotyczącej historii Polski, archiwa Instytutu nabrały szczególnego znaczenia podczas niemieckiej okupacji i rządów komunistów w kraju po II wojnie światowej. Po upadku komunizmu w Europie Środkowej i Wschodniej Instytut wraz ze swymi zbiorami poloników, największymi po Instytucie Hoovera w Kalifornii, odgrywa w dalszym ciągu istotną rolę w badaniach najnowszej historii i kształtowaniu

wizerunku Polski zagranicą.

W ostatnich dziesięcioleciach zorganizował kilkanaście ekspozycji, w tym wystawy ze zbiorów własnych „Armia Generała Andersa” oraz „Józef Piłsudski. A life for Poland”. Ta druga w latach 2005–2007 objechała Wschodnie Wybrzeże Stanów Zjednoczonych. W 2013 r. dzięki współpracy ze Stowarzyszeniem Wspólnota Polska zaprezentowano wystawę o Instytucie w Warszawie. W 2017 r. prezes IPN Jarosław Szarek, doceniając rolę jaką pełni Instytut Józefa Piłsudskiego w upamiętnianiu historii narodu polskiego, uhonorował Instytut nagrodą Świadek Historii.

W czasie prowadzonej przez ponad pół wieku działalności Instytut zachował niezależność i bezwarunkowe oddanie idei wolnej i niepodległej Polski. Do dnia dzisiejszego Instytut ściśle współpracuje z bratnim Instytutem Józefa Piłsudskiego w Londynie (powstałym w 1947 r.), warszawskim Towarzystwem Przyjaciół Instytutów Józefa Piłsudskiego Zagranicą (w 2004 r. przekształconym w Instytut Józefa Piłsudskiego Poświęcony Badaniu Najnowszej Historii Polski), Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych oraz z Instytutem Pamięci Narodowej. W ostatnim przypadku współpraca pomiędzy IPN a Instytutem Piłsudskiego dotyczy digitalizacji materiałów archiwalnych, w tym zbiorów filmowych i ikonograficznych.

Instytut Józefa Piłsudskiego w 2009 roku został wyróżniony przez IPN nagrodą [Kustosz Pamięci Narodowej](#).

Polecamy:

- [„O honor i sztandar, który nas skupia”. Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce \(1943–2013\)](#)
- [„Z wycieczki stowarzyszenia weteranów do Polski” – fragmenty](#)
- [Krzysztof Kaczmarek, Wojciech J. Muszyński, Rafał Sierchuła, *Generał Józef Haller 1873–1960*](#)

Pliki do pobrania

[Wycieczka Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce do Ojczyzny w 1927 r. \(pdf, 4.22 MB\)](#)

[Wystawa „Instytut Piłsudskiego w Ameryce – historia i zbiory polskiej instytucji w Nowym Jorku” \(pdf, 33.27 MB\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Nowy Jork

Centrala

NKWD, USA

Relacja

Powiązane wiadomości

W Doylestown upamiętniliśmy premiera Jana Olszewskiego